

**Інформація про програми з позашкільної освіти,
схвалені науково-методичною радою Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
впродовж 2013-2017 років, за якими працюють керівники
гуртків Коломийського навчально-виробничого центру
творчості учнівської молоді.**

№ з/п	Назва програми	Коли погоджена	П.І.Б. керівника гуртка, що працює за цією програмою	К-сть груп, що працюють за цією програмою
1.	«Екологічна майстерня»	24.06.2016	Лавріненко Оксана Іллівна	2
2.	«Аматори рослинництва»	24.06.2017	Лавріненко Оксана Іллівна	1
3.	«Природа – джерело творчості»	24.06.2016	Філіпчук Наталія Іванівна	3

Директор КНВЦТУМ

Л.О. Олексюк

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти, науки та молодіжної політики Івано-Франківської
облдержадміністрації
Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти
24 червня 2017 року № 2

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти,
науки та молодіжної політики
Івано-Франківської
облдержадміністрації
_____ № _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
«Аматори рослинництва»

1 рік навчання
(216 год.)

Автор:

Кухар Ірина Миколаївна – завідувачка організаційно-методичної роботи, керівник гуртків Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Івано-Франківської обласної ради.

Рецензенти:

Буняк В.І. – доцент кафедри біології та екології ДНУЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника», кандидат біологічних наук.

Шиян Г.Г. – керівник гуртків Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції Івано-Франківської міської ради.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма гуртка «Аматори рослинництва» передбачає навчання дітей у групах основного рівня і розрахована на один рік навчання (216 год. на рік, 6 год. на тиждень).

В умовах інтенсивного використання природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища все більшого значення набуває стан внутрішнього та зовнішнього озеленення.

Рослинництво дає змогу не тільки озеленити та прикрасити приміщення та навколишню територію, але й сприяє вихованню шанобливого ставлення до природи, дарує естетичну насолоду, розвиває творчі здібності особистості, формує почуття прекрасного.

Мета програми: виховати у школярів працелюбність, терпіння, наполегливість, дбайливе ставлення до природи, поглиблювати їх знання з біологічних наук та вдосконалювати практичні вміння і навички вирощування рослин та проведення дослідів.

Особлива увага звертається на розкритті екологічних основ сільськогосподарського виробництва, охорону навколишнього середовища, проведення практичних та дослідницьких робіт, ознайомлення з новітніми тенденціями ландшафтного дизайну.

Враховуючи вікові особливості школярів програмою передбачається використання різноманітних форм і методичних прийомів в подачі матеріалу, пропонується участь у еколого-натуралістичних масових заходах «День юного натураліста», «Галерея кімнатних рослин», «Парад квітів біля школи», «Юний дослідник» тощо. Керівник гуртка, працюючи за програмою повинен: формувати в учнів навички культури праці, стежити за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог і правил техніки безпеки. Планувати роботу гуртка потрібно так, щоб теоретичний матеріал відповідав даній порі року, проводити фенологічні спостереження та екскурсії.

Навчання у гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з вихованцями різного рівня підготовленості. У гурток приймаються діти, які виявляють інтерес до рослинного світу.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Знайомство з розмаїттям рослинного світу.	9	9	18
3.	Однорічні квітково-декоративні рослини.	12	21	33
4.	Дворічні квітково-декоративні рослини.	6	18	24
5.	Багаторічні квітково-декоративні рослини.	9	15	24
6.	Найпоширеніші кімнатні рослини.	12	24	36
7.	Основи ландшафтного дизайну	6	15	21
8.	Складання композицій із квітів та іншого природного матеріалу.	6	18	24
9.	Поняття про теплиці та парники	6	24	30
10.	Підсумкове заняття	3	-	3
	Всього	72	144	216

Вступ

Ознайомлення з планом роботи гуртка з територією, приміщеннями і завданнями, що стоять перед гуртківцями. Культура спілкування з природою. Основи природоохоронної діяльності. Техніка безпеки.

Розділ 1. Знайомство з розмаїттям рослинного світу.

Теоретична частина. Квіти у житті нашого народу. Класифікація рослинного світу. Поділ рослин за особливостями життєдіяльності та декоративними властивостями. Значення рослин у житті людини, лікарські властивості. Рослини, занесені до Червоної книги України.

Практична частина. Площинне засушування рослин (виготовлення гербарію). Об'ємне засушування природного матеріалу.

Експерсії до салону-магазину квітів; по екологічних стежках ОЕНЦУМ, МДЕС; віртуальна експерсія в Карпатський ПНП, Галицький ПНП тощо; відвідування виставок, участь у конкурсах «День юного натураліста», «Парад квітів біля школи» і ін.

Розділ 2. Однорічні рослини.

Теоретична частина. Різноманітність однорічників: квітучі, декоративно-листяні, виткі, килимові, сухоцвіт. Грунт його родючість, особливості обробітку землі. Хвороби та шкідники рослин, заходи боротьби з ними. Квіти в легендах і переказах, традиційні українські квіти. Однорічні злакові рослини та сухоцвіт у фітодизайні інтер'єру приміщень і флористиці.

Практична частина. Визначення однорічників за зовнішніми ознаками. Збирання, очищення та зберігання насіння однорічних квітів. Способи вирощування однорічних рослин (огірки, помідори, чорнобривці, айстри, злакові інші). Виготовлення гербарію, колекцій насіння однорічників.

Експерсії, відвідування виставок, участь у конкурсах, акціях «Юннатівський зеленбуд», «Квітуча Україна» і ін.

Розділ 3. Дворічні рослини.

Теоретична частина. Різноманітність дворічників, ріст, розвиток та розмноження. Роль квітучих дворічних квітів у зовнішньому озелененні (фіалка, мальви, гвоздика і ін.).

Практична частина. Збирання, зберігання насіння. Визначення схожості насіння та підготовка до сівби. Висівання дворічників під зиму, вирощування розсади. Догляд за посівами.

Експерсія в салони-магазини квітів, відвідування виставок, участь у конкурсах, акціях «Юний дослідник», «Квітуча Україна» і ін.

Розділ 4. Багаторічні рослини.

Теоретична частина. Різноманітність багаторічників, обрядові символи багаторічників. Строки висівання. Особливості цибулинних квіткових рослин (тюльпанів, гіацинтів і ін.). Способи вегетативного розмноження багаторічників (поділом кущів, кореневищем, бульбами, бульбоцибулинами, живцювання).

Практична частина. Добір рослин і збирання насіння. Висівання насіння і догляд за сіянцями. Поділ кущів і кореневищ та їх висаджування.

Експерсія в салони-магазини квітів, відвідування виставок, участь у конкурсах, акціях «Юний дослідник», «Парад квітів біля школи» і ін.

Розділ 5. Найпоширеніші кімнатні рослини.

Теоретична частина. Різноманітність кімнатних рослин. Рослини куточка живої природи та в інтер'єрі школи. Умови існування кімнатних рослин (світло, температура, полив, вологість повітря, період спокою). Розмноження кімнатних рослин. Підживлення добривами. Хвороби та шкідники рослин.

Практична частина. Догляд за кімнатними рослинами. Етикетування кімнатних рослин. Світлолюбиві та тіневитривалі рослини, їх розміщення в класах та коридорах приміщення. Пересаджування кімнатних рослин. Підживлення рослин, техніка безпеки. Декоративне оформлення кімнатних рослин у вазонах. Створення міні-садів, панно із сукулентів і ін.

Екскурсія в салони-магазини квітів, відвідування виставок, участь у конкурсах, акціях «Галерея кімнатних рослин», «Юний дослідник» і ін.

Розділ 6. Основи ландшафтного дизайну.

Теоретична частина. Основні стилі ландшафтного дизайну. Знайомство з професіями агронома, архітектора, флориста.

Практична частина. Підбір рослин та створення альпійських гірок, розарій. Монохромний сад та вертикальне озеленення. Створення садів на балконі, живоплотів, газонів та квітників.

Екскурсія в парк з метою вивчення різноманітності ландшафтів, участь у конкурсах, акціях «Парки – легені міст і сіл», «День юного натураліста» і ін.

Розділ 7. Складання композицій із квітів та іншого природного матеріалу.

Теоретична частина. Правила та техніка складання букету і композицій із живих квітів. Сумісність квітів. Основи вчення про форму та колір. Фурнітура та упаковка.

Практична частина. Складання тематичних і конкурсних букетів і композицій. Створення композицій з живих квітів різних форм і стилів. Композиції за власним задумом.

Екскурсії до салону-магазину квітів; на природу з метою підбору матеріалів для композицій; відвідування виставок, участь у конкурсах, акціях «Великодні передзвони», «Конкурс з флористики та фітодизайну» і ін.

Розділ 8. Поняття про теплиці та парники.

Теоретична частина. Світловий, тепловий та водний режим у теплиці та парнику. Календар роботи з рослинами в теплиці.

Практична частина. Висівання однорічників. Закладання дослідів на навчально-дослідних земельних ділянках. Підживлення рослин. Фенологічні спостереження в процесі проведення дослідів. Пікірування розсади в теплиці та парниках. Догляд за рослинами в теплиці та парниках. Оформлення результатів дослідницької роботи у вигляді щоденників, рефератів, наукових робіт. Участь у конкурсах «Дивовижна теплиця», «Конкурс навчально-дослідних земельних ділянок» і ін.

Розділ 9. Підсумкове заняття

Підведення підсумків роботи. Виставка робіт, проведення вікторин, конкурсів.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці повинні знати:

- розмаїття рослинного світу;
- основні види сучасного дизайну приміщення, парків, скверів;

- правила заготовки, обробки, сортування і зберігання природного рослинного матеріалу;
- заходи боротьби з шкідниками і хворобами рослин;
- правила поведінки у природі;
- правила поведінки та техніки безпеки під час занять.

Вихованці повинні вміти:

- вирощувати та вести догляд за квітково-декоративними рослинами відкритого та закритого ґрунту;
- проводити та описувати проведені дослідження;
- створювати композиції з живих квітів, природних матеріалів різних форм і стилів;
- виготовляти гербарії, колекції насіння;
- самостійно аналізувати якість виконаної роботи;
- здійснювати фенологічні спостереження за фазами розвитку рослин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладун Я.Д. Високовітамінні рослини на присадибній ділянці. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2007. – 176с.
2. Г.Г.Якубовська. Кімнатні рослини.-ВД»Школа», 2009.
3. Клаус Вагенер, Сюзанна Фолльрат. 333 ідеї для балкона й тераси. Видавництво «Ранок», 2012.
4. Сафонов М.М. Повний атлас лікарських рослин. Видавництво «Навчальна книга – Богдан», 2015.
5. Олейнікова О.М. Садові декоративні рослини. – Харків:»Веста», 2010.-144 с.:іл..
6. Рябчук Т.Ф. Екологічна освіта в школі: нестандартні уроки, виховні заходи.- Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008.-192с.- (Серія»Виховання в школі»);
7. Муронец І., Муронец Е. М. Толковий словарі садового-любителя. Основні терміни. - К.: АСТ, Астрель, 2005. – 544 с.
8. Панченко С.М., Тихенко Л.В. Дослідницька робота школярів з біології: Навчально-методичний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 368 с.
9. Ижин Н.К. Полевая всхоженность семян. - К.: Урожай, 1976. – 200 с.
10. Мерега Г.Б., Гончар Н.М., Педан Ю.Ф., Медведєва В.В., Майборода І.О., Іванус А.В. Організація роботи гуртків сільськогосподарського напрямку. – Дніпропетровськ: 2007. – 138 с.

Рецензія

**на навчальну програму гуртка «Аматори рослинництва»
Ірини Миколаївни Кухар, завідувача організаційно-методичного відділу
Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді**

Програма гуртка «Аматори рослинництва» передбачена для дітей основного і вищого освітнього рівня, кількість годин та тематика розраховані на один рік навчання. Курс занять – 216 год./рік, 6 год./тиждень.

Автор програми врахувала вікові та психологічні особливості дітей, обсяг знань природничих дисциплін, взаємозв'язок теорії та практики. У розробці змісту програми враховувались також і загально-дидактичні критерії науковості, системності та практичної спрямованості навчального змісту.

Під час проведення практичної частини врахована поетапність складності виконання робіт, сезонність. Вихованці на практичних заняттях знайомляться з розмаїттям рослинного світу, вчаться закладати досліди, доглядати за рослинами в теплиці і парниках, набувають і вдосконалюють навички із збору і засушування рослин, складанню композицій та букетів. В програмі передбачена достатня кількість екскурсій в процесі яких діти вчаться спостерігати навколишню природу, знаходити незвичайне, оригінальне і використовувати це у своїх роботах.

Під час роботи гуртка автор програми залучає вихованців до участі у масових натуралістичних заходах, традиційних святах, суспільно-корисній роботі, що сприяє розвитку творчих можливостей та естетичного смаку гуртківців, вихованню гармонійно розвинутої особистості.

Відвідуючи заняття гуртка, діти глибше оволодіють основам природничих наук, поповнять та розширяють свої знання про оточуючу нас природу.

Програма є цікавою, адаптованою саме для вказаної вікової категорії дітей, може стати основою для проведення гуртка в позашкільному навчальному закладі. Програму складено відповідно програм гуртків еколого-натуралістичного профілю позашкільних установ Міністерства освіти і науки України.

Завідувач

зоолого-рослинницького відділу МДЕС

Шиян Г.Г.

Директор

Івано-Франківської

міської дитячої екологічної станції

Івано-Франківської міської ради

Левицька Г.В.

Рецензія
на навчальну програму гуртка «Аматори рослинництва»
Ірини Миколаївни Кухар, завідувача організаційно-методичного відділу
Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді

Програма гуртка «Аматори рослинництва» передбачає ознайомлення дітей із рослинним світом. Це дає змогу вихованцям орієнтуватися в природному середовищі, розвивати творчо-емоційну сферу, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формувати екологічно-доцільну поведінку в природі.

Змістом даної програми передбачено теоретичне та практичне набуття додаткових знань та певних навичок щодо ведення фенологічних спостережень і досліджень. Кожний розділ програми передбачає обов'язковий зв'язок теоретичних занять із безпосереднім спілкуванням з природою: проведення екскурсій, практичних та дослідницьких робіт.

Заняття на природі сприяють розвитку у гуртківців природоохоронних умінь. Виготовляючи гербарії, колекції, різні саморобні експонати, діти вчаться працювати з природним матеріалом, що, в свою чергу, допомагає формувати естетичні поняття, бережливе ставлення до природи.

Позитивним є те, що програма містить перелік ключових компетенцій, які мають бути сформовані у вихованців гуртка впродовж вивчення кожної теми. Навчальна програма побудована з дотриманням усіх загальноприйнятих вимог: містить коротку передмову, мету та основні завдання, прогнозований результат та методи його діагностики, орієнтовну сітку погодинного планування, тематику занять в рамках кожного розділу, список рекомендованої літератури.

Заняття в гуртку допомагають дітям розумно й цікаво проводити час, пробуджує допитливість, любов до знань.

Доцент кафедри біології та екології
ДНВЗ «Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»
кандидат біологічних наук

Буняк Віра Іванівна

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ
КАЛУСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЦЕНТР НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ВІДДІЛ

**Навчальна програма гуртка
«Екологічна майстерня»**

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти

від 24 червня 2016 року № 2

Калуш 2016

Автор: Калин Ольга Ярославівна – керівник гуртків Центру науково-технічної творчості учнівської молоді м. Калуша

Пояснювальна записка

У світлі глобальної проблеми забруднення навколишнього середовища, сьогодні у всьому світі надзвичайно актуально постала проблема повторної переробки сміття. Через величезну кількість відходів, що можуть розщеплюватися роками, а то й тисячоліттями, сміттєзвалища стали схожими на невеличкі мертві містечка бруду. Прикро те, що невдовзі вони можуть не просто займати велику площу, а й автоматично не дадуть змоги вирощувати господарські культури.

Одним з оригінальних рішень такої переробки є створення предметів декору, арт-об'єктів із використаних та непотрібних речей, які, як правило, викидають у сміття, – так званий “переробний або сміттєвий дизайн”. За допомогою такого мистецького вирішення екологічної проблеми здійснюється турбота про навколишнє середовище – воно залишається чистішим, менше засмічується, з іншого – створюються нові унікальні мистецькі об'єкти.

Також чудовим покращенням екологічної ситуації є створення виробів з природного матеріалу (суха трава, сіно, ячна та горіхова шкаралупа, шкіра, шерсть, зернові культури тощо.) Вже майже по всій Європі можна побачити цікаві витвори мистецтва.

Екологічна майстерня – є своєрідним вирішення екологічної проблеми за допомогою мистецтва.

Програма гуртка складена для учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку і розрахована на три роки навчання.

Мета роботи гуртка:

- зближення дітей з рідною природою та виховання бережливого ставлення до неї;
- розширення уявлень про оточуючий світ;
- розвиток мислення і уваги;
- формування трудових навичок з елементами творчого пошуку та власного стилю.

Важливо дати зрозуміти школярам, що ЕКО майстерня з різноманітним матеріалом, різновидом технік еко дизайну, розвиває своєрідну творчість, мислення та фантазію.

Проведення занять гуртка – це:

- прагнення захопити дітей красою природи, розвиваючи при цьому уяву та творчі здібності, сприяти естетичному вихованню;
- формування екологічної культури, вміння узгоджувати свою діяльність з екологічними законами, що є актуальним в умовах екологічної кризи;
- розширення та поглиблення знань як в еколого-натуралістичному, так і в художньо-мистецькому напрямках;
- розвиток індивідуальних здібностей, самореалізації та самовдосконалення;
- створення умов для якісного спілкування з однолітками;
- організація змістовного дозвілля школярів.

Основні завдання:

- 1) Розвиток художньо-образного мислення.
- 2) Опанування сучасними художніми техніками на основі природного, та побутового матеріалу.
- 3) Виховання любові до оточуючого середовища
- 4) Збереження і надбання культурної спадщини українського народу і не тільки.

Програма першого року навчання дає можливість дітям набути найпростіших знань та умінь. Зближення дітей з рідною природою та пізнання її, турбота про навколишнє середовище, розширення уявлень про оточуючий світ, розвиток мислення і уваги – це результат перших занять гуртка, проведених під час екскурсій та на території еколого – натуралістичного відділу. Вони дають простір для розвитку уяви та фантазії, навчають вихованців доглядати за навколишнім об'єктом, виправляти екологічні проблеми. Під час екскурсій доцільно створити екологічну казку, провести пізнавально-навчальну бесіду, вікторину. Важливо зацікавити дітей. Наприклад

прибираючи корки від пластикових пляшок колективно викласти мозаїку, із пластикових пляшок виготовити декоративні квіти, пальми тощо і прикрасити ними двори чи парки. Діти залюбки перевтілюються в чарівників казкових захисників природи. Це найбільш емоційно приваблива форма заняття, яка поєднує в собі пізнавальну, навчальну та творчу діяльність.

Робота з природним та побутовим матеріалом дає можливість отримати позитивний заряд, збагатитись енергетикою екологічно чистої сировини та навчитись створювати шедеври із вже непотрібних побутових відходів.

Програма першого року навчання є базовою щодо практичного аспекту. Віковий склад учні початкових класів 1 – 4. Нею передбачено створення яскравих картин-панно, вторинного використання різного паперу, картону, виготовлення міні-скульптур із сухої трави, сіна, та пластикових пляшок, викладення мозаїки з кольорових корків, яєчної шкаралупи, насіння та зернових культур, виробів з тіста та глини, створення флористичних картин, тощо. Тут важливо сформуваність цілеспрямованість, вміння доводити розпочату справу до кінця, акуратність в роботі та взаємодопомогу. Велике виховне та емоційне насичення несуть в собі заняття коли вихованці гуртка створюють витвори мистецтва з простих а часом непотрібних нам речей. Це і міні інсталяції, що включають в себе об'єкти рельєфу, і твори мистецтва, створені зі сміття, уламків, всього того, що людство відправляє на звалище, і просто картини і скульптури, присвячені екологічним проблемам.

Програма другого року навчання ґрунтується на набутих початкових знаннях і вміннях у роботі з природним та побутовим матеріалом. Групи комплектуються з школярів 5 – 7. класів. Навчально-виховна діяльність в творчому колективі спрямована на розвиток умінь вільно та творчо застосовувати і удосконалювати знання, вміння та навички роботи з природним та побутовим матеріалом, отримані на першому році навчання. Програма забезпечує ширше охоплення різноманітного природного та побутового матеріалу, ускладнення завдань як в художньому, так і в технічному плані, оволодіння новими видами техніками та обробки матеріалів для реалізації

творчих задумів. Програма передбачає види та техніки декоративно-прикладного мистецтва: робота з глиною, солоним тістом, холодним фарфором, мозаїка зі скла, кольорових корків, яєчної шкаралупи, зернових культур, розпис по каменю, посуді, техніка мокрого валяння з вовни, бук – карвінг друге життя старих книг, використання серветок в техніці пейп – арт та декупаж, використання газети в техніці пап’емаше та плетіння з газетних трубочок. Та багато інших видів та технік.

Вторинне використання синтетичних матеріалів при створенні декоративних композицій, скульптур, панно. В такий спосіб заощаджуються природні ресурси, зменшуються матеріальні витрати. Існує іронічний вислів “... Найбільше виробництво в світі – виробництво відходів”. Тому, створюючи вироби з вторинної сировини, вихованці гуртка привчаються пам’ятати про екологічні проблеми людства на цілій планеті.

Не менш важливими є в програмі теми, щодо формування знань та уявлень про українську культуру та традиції, пов’язані з народними ремеслами: виготовлення українських оберегів, народних ляльок та іграшок, виробів з глини, солоного тіста, та соломи, Великодньої та Різдвяної атрибутики. Проведення виставок, участь у різноманітних конкурсах, екологічних акціях, стимулює дітей до творчого пошуку, спонукає до самостійної роботи.

Програма третього року навчання розрахована на учнів старших класів 8 – 11, які проявляють стійкий інтерес до роботи з природнім та побутовим матеріалом та оволоділи вміннями та навичками на попередніх роках навчання. Програма передбачає більш детальне та поглиблене вивчення теоретичного матеріалу: видів та технік ЕКО дизайну, ландшафтного дизайну, декоративно-ужиткового мистецтва, сучасної художньої пластики. Необхідним є впровадження в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій: інтерактивні форми роботи, естетико-екологічне виховання, робота над власними авторськими творчими проектами. Захист цих робіт стимулює

діяльність вихованців, підсилює вагомість та цінність робіт, виготовлених власноруч.

Плануючи роботу гуртка на третьому році навчання, можна використати навчально-тематичний план другого року навчання, ускладнивши при цьому рівень з зпрактичних робіт. Програма повинна передбачати роботу старшокласників над власними творчими екологічними проектами, авторськими роботами. Під час занять використовуючи сучасні інформаційні технології, ознайомлення з відповідними інтернет - ресурсами: web-сторінками подібних творчих колективів в Україні та за кордоном, а також індивідуальними митцями з даного напрямку. Обмін досвідом ефективно впливатиме на розвиток та вдосконалення творчих здібностей вихованців гуртка “Екологічна майстерня”.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила поведінки в природі;
- основні властивості природного матеріалу неживої природи;
- видовий склад найбільш поширених квітково – декоративних рослин, представників однорічних, дворічних, багаторічних рослин;
- правила догляду за квітами;
- найбільш поширені дерева та кущі рідного краю, лікарські рослини;
- біологічні особливості основних сільськогосподарських культур;
- представників класу молюсків, птахів, їх значення у природі;
- вирішення екологічної проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації пластикової тари, макулатури;
- види орнаменту;
- правила композиції;
- техніка створення скульптури.

Навчально-тематичний план

I рік навчання

№ П/П	Назва розділу	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
I.	Вступне заняття Організаційні питання, знайомство з вихованцями. Правила техніки безпеки та поведінки під час занять в гуртку. Колективна аплікація з паперових долоньок “Дерево дружби”	1	1	2
II.	Флористична майстерність	4	10	14
	1. Людина – частина природи. Екскурсія в природу. 2. Виготовлення флористичних композицій.	2 2	2 8	4 10
III.	Сіно – екологічно чистий матеріал для плетіння скульптури	6	16	22
	1. Скульптура з сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі. Виготовлення скульптури “Качечка” “Горнятко з блюдцем” “Овечка”	2	6	8
	2. Сувенір з соломи. Плетіння серветки в техніці	2	6	8

	шах матка, паркетик; сувенірні фігурки з соломи. 3. Кукурудзяне листя перетворюється на витвір мистецтва. “Квіти”, “Ангелик”.	2	4	6
IV.	Майструємо іграшки з природного матеріалу Еко іграшка з шишок, жолудів, каштанів, черепашок молюсків.	2	2	8
	Екскурсія. Збір та заготівля матеріалу для мозаїки.	2	2	4
	Виготовлення еко іграшок. “Їжачок”, “Лісовичок”.	2	2	4
V.	Мистецтво мозаїки Викладення мозаїки з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з декоративного матеріалів	8	16	24
	1. Мозаїка з насіння та зернових культур “Півник”, “Декоративна тарілка”,	2	4	6
	2. Мозаїка з ячної шкаралупи за зразком.	2	4	6
	3. Мозаїка з камінців та черепашок молюсків оздоблення скриньки.	2	4	6
	4. Утилізація пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки. Колективна робота.	2	4	6
VI.	Декоративна обробка пластикової тари Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації. виготовлення метеликів, квітів, формування колективної композиції.	4	16	20
VII.	Паперова майстерня – друге життя макулатури	12	32	44
	1. Аплікація в техніці 3-D	2	4	6
	2. Квіти з різноманітного паперу	2	6	8
	3. Квілінг	2	6	8
	4. Витинанка	2	4	6
	5. Поробки з старих книг у вінтажному стилі	2	4	6
	6. Пейп – арт, філігрань із серветкових чи газетних джгутиків	2	6	8
VIII.	Чарівний клубок	10	18	28
	1. Пряжа та текстильні нитки. Аплікація з кольорових ниток	2	2	4
	2. Майстерня ниткової ляльки	2	4	6
	3. Птахи. Виготовлення пташок із ниток	2	4	6
	4. Мій пухнастий друг. Тваринки з помпонів.	2	4	6
	5. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого валяння.	2	4	6

ІХ.	Текстильна майстерня	8	14	22
	1. Аплікація з текстильних матеріалів	2	2	4
	2. Квіти з тканини	2	4	6
	3. Декоративна тарілка з мішковини	2	4	6
	4. Виготовлення ляльки мотанки	2	4	6
Х.	Ліплення з пластичних матеріалів	6	22	28
	1. Вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста.	2	8	10
	2. Глина – пластична осадова гірська порода. Скульптура з глини	2	8	10
	3. Малюнок пластиліном	2	6	8
ХІ.	Підсумкове заняття	2	2	4
	Підведення підсумків за рік. Виставка робіт вихованців гуртка, проведення майстер класу. Екологічні ігри на свіжому повітрі.			
Всього 216 год.				

Зміст програми

І рік навчання

I. Вступне заняття (2 год.)

Мета та завдання роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки та техніка безпеки під час навчання в гуртку.

Практична робота

Колективна аплікація з паперових долоньок “Дерево дружби”

II. Флористична майстерність (14 год.)

Краса в гармонії з природою. Естетико-психічний вплив рослин на людину за допомогою краси форми і кольору. Ознайомлення з біологічними особливостями рослин. Лікарські рослини, їх роллю у житті людини.

Практична робота

1. Людина — частина природи. Екскурсія в природу. Збір природного матеріалу для флористики.

Флористика. Створенні флористичних робіт (букетів, композицій, панно, колажів) з різноманітних природних матеріалів.

Аромотерапія використання лікарських рослин у композиції

Екологія людини та її значення для гармонізації відносин людства та довкілля.

Збір та заготівля природного матеріалу для флористики.

2. Виготовлення флористичних композицій.

III. Екологічно чистий матеріал для плетіння скульптури (22 год.)

Скульптура з природного матеріалу. Актуалізація опорних знань набутих на уроках трудового навчання.

Практична робота

Біологічні особливості трав'янистих та злакових культур. Виготовлення сувенірної скульптури.

1. Скульптура з Сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі.
2. Сувенір з соломи. Обереги і прикраси для дому
3. Кукурудзяне листя – ляльки-мотанки з кукурудзяного листя

IV. Майструємо іграшки з природного матеріалу (10 год.)

Еко іграшка з шишок, жолудів, каштанів, черепашок молюсків.

Практична робота

Екскурсія. Збір та заготівля матеріалу для мозаїки.

Виготовлення еко іграшок.

V. Мистецтво мозаїки (24 год.)

Мозаїка з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з відхідного матеріалу пластикових корків.

Практична робота

Викладення мозаїки.

Природні скарби землі.

1. Мозаїка з насіння та зернових культур

2. Мозаїка з яєчної шкаралупи
3. Мозаїка з камінців та черепашок моллюсків.
Дизайнерське вирішення утилізації відхідного матеріалу.
4. Викладення колективного панно мозаїки з пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки із кольорових пластикових корків.

Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації. Декоративна обробка пластикової тари

VI. Декоративна обробка пластикової тари (20 год.)

Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації.

Практична робота

Безкоштовний декор своїми руками для ландшафтного дизайну. Виготовлення квітів з пластикових пляшок. Метелики з пластикових пляшок.

Виготовлення казкових фігурок із пластикової тари.

VII. Паперова майстерня – друге життя макулатури (44 год.)

Папір – матеріал, що складається переважно з рослинних [волокон](#).

Використання макулатури забезпечує [утилізацію](#) використаних виробів, економію [деревини](#), а також скорочення витрат [енергії](#) на виробництво [паперу](#) й [картону](#).

Практична робота

1. Аплікація в техніці 3-D
2. Квіти з різноманітного паперу
3. Квілінг
4. Витинанка
5. Поробки з старих книг у вінтажному стилі
6. Пейп – арт, філігрань із джгута

VIII. Чарівний клубок (30 год.)

Пряжа – безперервна тонка [нитка](#) зі скручених (іноді склеєних) між собою натуральних або хімічних [волокон](#).

Практична робота

1. Аплікація з кольорових ниток
2. Майстерня ниткової ляльки
3. Птахи. Виготовлення пташок із ниток
4. Мій пухнастий друг. Тваринки з помпонів.
5. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого валяння.

ІХ. Текстильна майстерня (18 год.)

Текстиль – м'який матеріал, що являє собою щільну мережу природних або штучних [волокон](#) виготовлених із волокон [льону](#), [вовни](#) .

Практична робота

1. Аплікація з текстильних матеріалів
2. Квіти з тканини
3. Декоративна тарілка з мішковини
4. Лялька – мотанка – берегиня роду

Х. Ліплення (28 год.)

Створення об'ємних і рельєфних образів із пластичних матеріалів .

Практична робота

1. Сувенірні вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста.
Борошно – натуральний продукт, найбільш пластичний і безпечний екологічно чистий матеріал для ліплення.
2. Глина – пластична осадова гірська порода. Скульптура з глини
3. Пластилін – матеріал для [ліплення](#). Виготовлений з очищеного і подрібненого порошку [глини](#) з доданням [воску](#), [сала](#) та інших речовин, що перешкоджають висиханню
Малюнок пластиліном “Підводний світ”, “Космічні фантазії”, “Чарівний світ квітів”

XI. Підсумкове заняття (4 год.)

Підведення підсумків за рік.

Практична робота

Виставка робіт вихованців гуртка, проведення майстер класу.

Екологічні ігри на свіжому повітрі.

Навчально-тематичний план

II рік навчання

№ П/П	Назва розділу	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
I.	Вступне заняття			4
	Організаційні питання. Правила техніки безпеки та поведінки під час занять в гуртку. Екологічні проблеми у світі та пошуки їх вирішення;	1	1	2
	Експерсії в ліс, парк.	1	1	2
II.	Флористична майстерність			14
	1. Основи мистецтва ікебани. Історія ікебани Експерсія в природу. Збір та обробка; рослинного матеріалу	2	2	4
	2. Створення художніх композицій із квітів та різних декоративних матеріалів.	2	8	10

III.	Сіно, солома – екологічно чистий матеріал для плетіння скульптури, виготовлення аплікацій			22
	1. Скульптура з сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі;	2	6	8
	2. Сувенір з соломи;	2	6	8
	3. Кукурудзяне листя – незвичайний матеріал перетворюється на витвір мистецтва.	2	4	6
IV.	Камінь Камінь є матеріалом природного походження, який знаходиться скрізь і з якого можна створювати шедеври .			8
	Екскурсія. Збір та заготівля каміння для розпису.	1	3	4
	Декоративний малюнок на камені: зозулька, рибки, совеня. виготовлення декоративного панно.	2	2	4
V.	Мистецтво мозаїки Викладення мозаїки з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з декоративного матеріалів.			20
	1. Мозаїка з насіння та зернових культур;	2	4	6
	2. Мозаїка з ячної шкаралупи;	2	6	8
	3. Утилізація пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки, колективна мозаїка.	2		
VI.	Декоративна обробка пластикової тари Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації. Виготовлення квітів; фігур тварин, птахів для ландшафтного дизайну.	2	18	20
VII.	Паперова майстерня – друге життя макулатури Папір - це листи або стрічки, що складаються в основному з <u>целюлозних</u> волокон, деревної целюлози і деревної маси, бавовни, льону.			36
	1. Аплікація в техніці 3-D;	2	4	6
	2. Квіти з різноманітного паперу ;	2	4	6
	3. Квілінг;	2	4	6
	4. Витинанка;	2	4	6
	5. Поробки з старих книг у вінтажному стилі;	2	4	6
	6. Пейп – арт, філігрань із паперового джгута	2	4	6
VIII.	Чарівний клубок			30
	1. Пряжа та нитки. Джгутова філігрань з нитки, натурального джгута;	2	4	6
	2. Майстерня ниткової ляльки;	2	4	6
	6. Птахи. Виготовлення пташок із ниток;	2	4	6
	7. Мій пухнастий друг. Тваринки з помпонів;	2	4	6

	8. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого валяння;	2	4	6
ІХ.	Текстильна майстерня			28
	1. Об'ємна аплікація з текстильних матеріалів, 3-D зображення;	2	2	4
	2. Квіти з тканини;	2	4	6
	3. Декоративна тарілка з мішковини;	2	4	6
	4. Лялька мотанка, домовичок;	2	4	6
	5. Вироби з шкіри тварин.	2	4	6
Х.	Ліплення з пластичного матеріалу			30
	1. Вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста. Борошно – натуральний продукт, найбільш пластичний і безпечний екологічно чистий матеріал для ліплення.	2	6	8
	2. Холодний фарфор - це пластичний матеріал для художнього ліплення, одержуваний з клею, кукурудзяного крохмалю, гліцерину та олії.	2	6	8
	3. Глина – пластична осадова гірська порода це природний матеріал, що добували ще в давнину і застосовували для виготовлення посуду, іграшок та інших предметів побуту. Скульптура з глини;	2	6	8
	4. Пластилін – штучний матеріал, спеціально створений для ліплення і моделювання. Виготовлений з очищеного і подрібненого порошку глини з додаванням воску, гліцерину, жирів, барвників та інших речовин. Малюнок пластиліном.	2	4	6
ХІ.	Підсумкове заняття			4
	Підведення підсумків за рік. Виставка робіт вихованців гуртка, проведення майстер класу. Екологічні ігри на свіжому повітрі.	1	1	
		1	1	
Всього 216 год.				

Зміст програми

II рік навчання

I. Вступне заняття (4 год.)

Організаційні питання. Правила техніки безпеки та поведінки під час занять в гуртку. Екологічні проблеми у світі та пошуки їх вирішення;

Практична робота

Екскурсії в ліс, парк.

II. Флористична майстерність (14 год.)

Флористика – різновид декоративно – прикладного [мистецтва](#) та дизайну, яке проявляється у створенні флористичних робіт ([букетів](#), композицій, [панно](#), колажів) з різноманітних природних матеріалів ([квітів](#), [листіків](#), трав, плодів, тощо), які можуть бути живими, сухими.

Практична робота

1. Основи мистецтва ікебани. Історія ікебани Екскурсія в природу. Збір та обробка; рослинного матеріалу
2. Створення художніх композицій із квітів та різних декоративних матеріалів.

III. Сіно, солома – екологічно чистий матеріал

для плетіння скульптури, виготовлення аплікацій (22 год.)

Практична робота

1. Скульптура з сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі;
2. Сувенір з соломи;
3. Кукурудзяне листя перетворюється на витвір мистецтва.

IV. Камінь (8 год.)

Камінь є матеріалом природного походження, який знаходиться скрізь і з якого можна створювати шедеври .

Практична робота

Екскурсія. Збір та заготівля каміння для розпису.

Декоративний малюнок на камені: зозулька, рибки, совеня. виготовлення декоративного панно.

V. Мистецтво мозаїки (20 год.)

Мозаїка - один з видів декоративно-прикладного та монументального мистецтва. Мистецтво мозаїки є зображенням, створеним за допомогою компонування, набору та закріплення на поверхні різнокольорових каменів, смальти і інших матеріалів.

Практична робота

Викладення мозаїки з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з декоративного матеріалів.

1. Мозаїка з насіння та зернових культур;
2. Мозаїка з яєчної шкаралупи;
3. Утилізація пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки, колективна мозаїка.

VI. Декоративна обробка пластикової тари (20 год.)

Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації.

Практична робота

Виготовлення квітів, фігур тварин, птахів для ландшафтного дизайну.

VII. Паперова майстерня – друге життя макулатури (36 год.)

Папір - це листи або стрічки, що складаються в основному з [целюлозних](#) волокон, деревної целюлози і деревної маси, бавовни, льону.

Практична робота

1. Аплікація в техніці 3-D;
2. Квіти з різноманітного паперу ;
3. Квілінг;
4. Витинанка;
5. Поробки з старих книг у вінтажному стилі;
6. Пейп – арт, філігрань із паперового джгута

VIII. Чарівний клубок (30 год.)

Практична робота

1. Пряжа та нитки. Джгутова філігрань з нитки, натурального джгута;
2. Майстерня ниткової ляльки;
3. Птахи. Виготовлення пташок із ниток;
4. Мій пухнастий друг. Тваринки з помпонів;
5. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого валяння;

ІХ. Текстильна майстерня (28год.)Практична робота

1. Об'ємна аплікація з текстильних матеріалів, 3-D зображення;
2. Квіти з тканини;
3. Декоративна тарілка з мішковини;
4. Лялька мотанка, домовичок;
5. Вироби з шкіри тварин.

Х. Ліплення з пластичного матеріалу (30 год.)Практична робота

1. Вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста. Борошно – натуральний продукт, найбільш пластичний і безпечний екологічно чистий матеріал для ліплення.
2. Холодний фарфор - це пластичний матеріал для художнього ліплення, одержуваний з клею, кукурудзяного крохмалю, гліцерину та олії;
3. Глина – пластична осадова гірська порода це природний матеріал, що добували ще в давнину і застосовували для виготовлення посуду, іграшок та інших предметів побуту. Скульптура з глини;
4. Пластилін – штучний матеріал, спеціально створений для ліплення і моделювання. Виготовлений з очищеного і подрібненого порошку глини з додаванням воску, гліцерину, жирів, барвників та інших речовин. Площинний та рель'єфний малюнок пластиліном на основі.

XI. Підсумкове заняття (4 год.)

Підведення підсумків за рік.

Практична робота

Виставка робіт вихованців гуртка, проведення майстер класу.

Екологічні ігри на свіжому повітрі.

Навчально-тематичний план

III рік навчання

№ П/П	Назва розділу	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
I.	Вступне заняття			4
	Організаційні питання. Правила техніки безпеки та поведінки під час занять в гуртку. Екологічні проблеми у світі та пошуки їх вирішення;	1	1	2
	Екскурсії в ліс, парк.	1	1	2

II.	<p>Флористична майстерність; Еко-дизайн в інтер'єрі; Ландшафтний дизайн</p> <p>1. Флористика. Напрямки та стилі флористичних композицій. Екскурсія в природу. Збір та обробка; рослинного матеріалу</p> <p>2. Ландшафтний дизайн – є сферою діяльності, спрямованою на формування комфорту архітектурного середовища з використанням засобів озеленення, геопластики, водних пристроїв, малих архітектурних форм, декоративного покриття, елементів освітлення.</p> <p>3. Екологічний дизайн – напрямок в дизайні, що приділяє ключову увагу охороні навколишнього середовища. Історія розвитку, напрямки та стилі еко дизайну.</p>	2 2 2	6 6 6	24 8 8 8
III.	<p>Сіно, солома, кукурудзяне листя – екологічно чистий матеріал для плетіння скульптури, виготовлення аплікацій</p> <p>1. Скульптура з сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі;</p> <p>2. Сувенір з соломи;</p> <p>3. Кукурудзяне листя перетворюється на витвір мистецтва.</p>	2 2 2	8 6 6	26 10 8 8
IV.	<p>Мистецтво мозаїки Викладення мозаїки з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з декоративного матеріалів.</p> <p>1. Мозаїка з насіння та зернових культур;</p> <p>2. Мозаїка з яєчної шкаралупи, поєднання техніки деку пажу.</p> <p>3. Мозаїка з кольорового скла</p>	2 2 2	4 4 6	20 6 6 8
V.	<p>Декоративна обробка пластикової тари Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації.</p> <p>Виготовлення квітів; фігур тварин, птахів для ландшафтного дизайну.</p> <p>Утилізація пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки, колективна мозаїка.</p>	2 2	8 4	16 10 6
VI.	<p>Паперова майстерня – друге життя макулатури Папір - це листи або стрічки, що складаються в основному з <u>целюлозних</u> волокон, деревної</p>			40

	целюлози і деревної маси, бавовни, льону. 1. Квілінг; 2. Витинанка, техніка витинання за складністю типології ; 3. Поробки з старих книг у вінтажному стилі; 4. Скульптура з старої книги. 5. Пейп – арт, філігрань із паперового джгута 6. Газетна лоза. Папір простіше в роботі – не потрібно ніяких деревообробних інструментів. І не буде ніяких мозолів. Плетіння з газетних трубочок.	2 2 2 2 2 2	4 4 4 4 6 6	6 6 6 6 8 8
VII.	Чарівний клубок 1. Пряжа та нитки. Джгутова філігрань з нитки, натурального джгута; 2. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого та сухого валяння валяння;	2 2	6 8	18 8 10
VIII.	Текстильна майстерня 1. Об'ємна аплікація з текстильних матеріалів, 3-D зображення; 2. Квіти з тканини; 3. Декоративний посуд з мішковини; 4. Лялька мотанка, домовичок; 5. Вироби з шкіри тварин біжутерія, панно.	2 2 2 2 2	2 4 6 4 8	34 4 6 8 6 10
IX.	Ліплення з пластичного матеріалу 1. Вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста. Борошно – натуральний продукт, найбільш пластичний і безпечний екологічно чистий матеріал для ліплення. 2. Холодний фарфор - це пластичний матеріал для художнього ліплення, одержуваний з клею, кукурудзяного крохмалю, гліцерину та олії. 3. Глина – пластична осадова гірська порода. Скульптура з глини; 4. Холодний фарфор суміш із кукурудзяного крохмалю, клею, масла і гліцерину, яка використовується для художнього ліплення.	2 2 2 2	6 6 6 4	30 8 8 8 6
X.	Підсумкове заняття Підведення підсумків за рік. Виставка робіт вихованців гуртка, проведення майстер класу. Екологічні ігри на свіжому повітрі.	1 1	1 1	4
Всього 216 год.				

Зміст програми

III рік навчання

I. Вступне заняття (4 год.)

Організаційні питання. Правила техніки безпеки та поведінки під час занять в гуртку. Екологічні проблеми у світі та пошуки їх вирішення.

Практична робота

Екскурсії в ліс, парк.

II. Флористична майстерність; Еко-дизайн в інтер'єрі;

Ландшафтний дизайн (24 год.)

1. Флористика. Напрямки та стилі флористичних композицій.
Екскурсія в природу. Збір та обробка; рослинного матеріалу
2. Ландшафтний дизайн – є сферою діяльності, спрямованою на формування комфорту архітектурного середовища з використанням засобів озеленення, геопластики, водних пристроїв, малих архітектурних форм, декоративного покриття, елементів освітлення.
3. Екологічний дизайн – напрямок в дизайні, що приділяє ключову увагу охороні навколишнього середовища. Історія розвитку, напрямки та стилі еко дизайну.

III. Сіно, солома, кукурудзяне листя – екологічно чистий матеріал для плетіння скульптури, виготовлення аплікацій (26 год.)

1. Скульптура з сіна – це давно забуте ремесло вже досить популярне в сучасному світі;
2. Сувенір з соломи;
3. Кукурудзяне листя перетворюється на витвір мистецтва.

IV. Мистецтво мозаїки(20 год.)

Викладення мозаїки з живого та неживого природного матеріалу, мозаїка з декоративного матеріалів.

Практична робота

1. Мозаїка з насіння та зернових культур;
2. Мозаїка з ячної шкаралупи, поєднання техніки деку пажу.
3. Мозаїка з кольорового скла

V. Декоративна обробка пластикової тари (16 год.)

Обговорення екологічної проблеми в Україні, вирішення проблеми шляхом майстерності дизайнерської утилізації.

Практична робота

Виготовлення квітів; фігур тварин, птахів для ландшафтного дизайну.

Утилізація пластикових корків шляхом викладення еко мозаїки, колективна мозаїка.

VI. Паперова майстерня – друге життя макулатури (40 год.)

Папір - це листи або стрічки, що складаються в основному з [целюлозних](#) волокон, деревної целюлози і деревної маси, бавовни, льону.

Практична робота

1. Квілінг;
2. Витинанка, техніка витинання за складністю типології ;
3. Поробки з старих книг у вінтажному стилі;
4. Скульптура з старої книги.
5. Пейп – арт, філігрань із паперового джгута
6. Газетна лоза. Папір простіше в роботі – не потрібно ніяких деревообробних інструментів. І не буде ніяких мозолів. Плетіння з газетних трубочок.

VII. Чарівний клубок (18 год.)

Практична робота

1. Пряжа та нитки. Джгутова філігрань з нитки, натурального джгута;

2. Вовна екологічно чистий матеріал. Техніка мокрого та сухого валяння валяння;

VIII. Текстильна майстерня (34 год.)

Практична робота

1. Об'ємна аплікація з текстильних матеріалів, 3-D зображення;
2. Квіти з тканини;
3. Декоративний посуд з мішковини;
4. Лялька мотанка, домовичок;
5. Вироби з шкіри тварин біжутерія, панно.

IX. Ліплення з пластичного матеріалу (30 год.)

Практична робота

1. Вироби із екологічно чистого матеріалу солоного тіста. Борошно – натуральний продукт, найбільш пластичний і безпечний екологічно чистий матеріал для ліплення.
2. Холодний фарфор - це пластичний матеріал для художнього ліплення, одержуваний з клею, кукурудзяного крохмалю, гліцерину та олії.
3. Глина – пластична осадова гірська порода. Скульптура з глини;
4. Холодний фарфор суміш із кукурудзяного крохмалю, клею, масла і гліцерину, яка використовується для художнього ліплення.

X. Підсумкове заняття (4 год.)

Підведення підсумків за рік.

Практична робота

Виставка робіт вихованців гуртка, вручення атестатів, проведення майстер класу. Екологічні ігри на свіжому повітрі.

Перелік використаної літератури та інтернет ресурсів

1. Бауер М.Й., Костишин С.С., Руденко С.С. Концепція екологічної освіти та виховання Чернівецької області. – Чернівці: , 2012. – с.

2. Капранова Н.Н. Комнатные растения в интерьере. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1989. – 187 с.
3. Білявський Г., Падун М. Проблеми і завдання сучасної екології//Вісник НАН України. - 1993. - №3. - С.26-32. 4.
4. Вербицкий В.В. Програма GLOBE (глобальне вивчення і спостереження з метою поліпшення довкілля): Посібник для вчителів. – К.: Аверс, 2001. – 99с.
5. Приходько С.Н., Михайловская М.Д. Приусадебное цветоводство. – К.: Урожай, 1991.
6. Шеляг-Сосонко Ю.Р. – Червона книга України. Рослинний світ. 1996 р.
7. Матвієвський О.С. – Колективні і присадибні сади. 1984 р.
8. Яришева Н.Ф. Основи природознавства. –К., 1995.
9. Белецкая Л.Б. Креативные картины из природных материалов. — М.: Изд-во Эксмо, 2006.
10. Воздроганова М., И. Мосолова, Л. Хаметова. Азбука рукоделия — М.: Эксмо, 2007.
11. <http://marrietta.ru>
12. <http://samozvetik.ru>
13. www.babyblog.ru
14. <http://yakzrobyty.com>
15. <http://krasuni.in.ua>
16. <http://kayrosblog.ru>
17. <http://www.7dach.ru>
18. <http://poradumo.pp.ua>
19. www.pinterest.com
20. <http://postila.ru>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІЖНОЇ
ПОЛІТИКИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ
ВІДДІЛ ОСВІТИ НАДВІРНЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАДВІРНЯНСЬКИЙ РАЙОННИЙ ЕКОЛОГО-
НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПОЗАШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ
«ПРИРОДА – ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ»
2 РОКИ НАВЧАННЯ

Автор:

Гнатюк Наталія Фоківна – керівник гуртка-методист, завідувачка екологічним відділом Надвірнянського районного еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва.

Рецензенти:

Івасик Лілія Миколаївна – методист з позашкільної освіти інформаційно-методичного центру відділу освіти Надвірнянської районної державної адміністрації.

Павлечко Ірина Богданівна – керівник гуртка-методист, керівник методобеднання еколого-натуралістичного напрямку Надвірнянського районного еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва.

Буняк Віра Іванівна - к.б.н., доцент кафедри біології та екології Інституту природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ідея розвитку екологічної компетентності підростаючого покоління є однією із ключових ідей модернізації виховання і освіти. Вона пов'язана з готовністю і здатністю молоді нести особисту відповідальність як за власне та суспільне благополуччя. Ціннісне ставлення до природи і сформована на його основі екологічна культура є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства.

Навчальна програма «Природа – джерело творчості» спрямована на вирішення завдань, окреслених у Концепції екологічної освіти України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України.

Навчальна програма направлена на розширення творчих здібностей дітей та закріплення знань про природу і її об'єкти, що включає в себе великі можливості зближення дитини з природою, виховання бережливого, турботливого відношення до неї, формування перших трудових навичок, естетичних смаків. Адже, природний матеріал сам по собі скарбниця для фантазії. А якщо з'єднати його зі вправністю рук, то все можна оживити, дати друге життя.

Актуальність навчальної програми пов'язана з процесом модернізації позашкільної освіти, що передбачає формування мислячої, ініціативної, самостійної, креативної особистості, яка вміє правильно приймати рішення. Особливого значення набуває проблема розвитку творчих здібностей дітей, виявлення обдарованих особистостей.

З давніх часів природа була стимулом творчого натхнення. Тому тісний зв'язок мистецтва та природи відіграє важливу роль в естетичному та екологічному вихованні і сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості.

Особливість навчальної програми полягає в тому, що вивчаючи рослинний світ, відкриваючи закони природи дитина не тільки збагачується знаннями, але й виховує в собі почуття любові та бережливого ставлення до природи, розкриває творчі здібності.

Програма розроблена для гуртків та творчих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку.

Навчальна програма «Природа – джерело творчості» розрахована на дітей 4-6 класів в кількісному складі 10-12 осіб.

Програма складена згідно методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (Додаток до листа Інституту інноваційних технологій і змісту освіти 05.06.2013 р. № 14. 1 / 10-1685) з урахуванням вікових особливостей дітей на основі принципів науковості, системності, послідовності, доступності отриманих знань, умінь та навичок.

Мета навчальної програми – сприяння екологічному, естетичному, трудовому вихованню та розвитку творчих здібностей вихованців на основі поглиблених знань з природознавства, ботаніки та народознавства.

Завдання навчальної програми:

1. Поглибити і розширити знання про природу рідного краю.
2. Створити оптимальні умови для самореалізації гуртківців та забезпечити розвиток творчих здібностей і обдарованості.
3. Використовувати інноваційні технології на заняттях.
4. Закріпити знання різноманітних технік виготовлення робіт з використанням природного матеріалу, бісеру, тканини, шкіри та ін.
5. Формувати у вихованців загальнолюдські духовні цінності засобами народознавства та етнографії.
6. Виробити практичні навички та вміння щодо бережливого ставлення до природи та збереження природних ресурсів.
7. Виховати працьовитість, акуратність, терпіння, уміння довести розпочату справу до кінця та привити любов до природи рідного краю.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання:

1-й рік навчання – початковий рівень – 4 години на тиждень (144 год., в тому числі теоретичних – 50 год., практичних – 94 год.)

2-й рік навчання – основний рівень – 6 годин на тиждень (216 год. в тому числі теоретичних - 142 год., практичних – 74 год.)

Зміст програми зорієнтований передусім на регіони Карпат та Прикарпаття.

Навчальна програма для гуртка «Природа – джерело творчості» схвалена науково-методичною радою Івано-Франківського обласного ІППО протокол №4 від 04.11.2010 р. до апробації. З 2011 року програма апробувалася в Надвірнянському РЕНЦ керівниками гуртків Гнатюк Н.Ф., Павлечко І.Б., Кугутяк Н.В. Робота за програмою зарекомендувала себе як результативна.

Програма побудована на основі загально-дидактичних принципів (науковості, систематичності, доступності, послідовності, зв'язку навчання з життям). У ній відображені і специфічні принципи (краєзнавчий, сезонності, народознавчий).

Програма *першого року навчання* дає можливість дітям розширити та поглибити знання про природу Прикарпаття та набути вмінь працювати з різноманітним природним матеріалом.

Кожний розділ тематичного плану передбачає теоретичні, практичні заняття та природоохоронну роботу.

Програма першого року навчання рекомендована для учнів молодшого та середнього шкільного віку. Тривалість заняття гуртка 2 години. У ній враховано здобуті вихованцями знання з відповідних предметів інваріантної частини базового навчального плану освітньої школи. Належна увага приділяється питанням екології, яка тісно переплітається з елементами народознавства та краєзнавства.

Під час роботи з природним матеріалом створюються позитивні умови для формування суспільних мотивів праці. Після завершення теми діти демонструють виготовлені роботи, що дає їм реальну можливість оцінити творчі напрацювання групи та порівняти їх з власною фантазією. Результати колективної праці надихають дітей на виконання нових робіт і виробів з природного матеріалу.

Програма першого року навчання дає можливість дітям отримати конкретні практичні навички і вміння роботи з матеріалом та інструментами, розширити свої знання з дисциплін природознавчого циклу та глибше познайомитися з етнічною культурою Прикарпатського регіону.

Програма *другого року навчання* рекомендована для учнів середнього шкільного віку. Тривалість заняття гуртка 3 години. Більше уваги приділяється практичним заняттям, створенню проектів. Залежно від місцевих умов, можна змінювати порядок викладання тем; кількість годин; планувати вивчення окремих тем, які не передбачені програмою гуртка. Гуртківці можуть брати участь у наукових конференціях, конгресах, екологічних асамблеях, виставках різного рівня.

Програма другого року навчання складена з урахуванням того, що більшість дітей вже набули початкових знань про природу і вмінь у роботі з природним матеріалом. Вони прагнуть більш творчо та осмислено підходити до вивчення навколишнього світу. В них виникає потреба допомогти природі – потреба в практичній природоохоронній діяльності та можливості відобразити свої відчуття у творчих роботах.

Програма другого року навчання дає можливість отримати вміння використовувати різні техніки при роботі з природним матеріалом, бісером, тканиною, шкірою тощо, вдосконалювати свої знання та здобути нові.

Робота гуртка складається з практичних і теоретичних занять (теоретичні заняття поєднуються з творчою працею через використання природного матеріалу).

У процесі праці з природним матеріалом вихованці знайомляться з його властивостями, способами обробки і з'єднання деталей, набувають навичок користування різними інструментами. Обов'язково приділяється увага дотриманню правил техніки безпеки.

Працюючи над виробом, діти вчать уважно придивлятися до природного матеріалу, щоб вибрати форму, що відповідає задуманому предмету, витримати масштаб, поєднання кольорів. Кращі роботи гуртківців використовуються для оформлення кабінетів та районної, обласної і всеукраїнської виставок.

Програма гуртка тісно пов'язана з базовими навчальними предметами: біологією, природознавством, математикою, географією, народознавством, історією.

Залежно від змісту програми керівник гуртка може застосовувати різні *методи*: візуальні, аудіальні, пояснювально-демонстративні, репродуктивні (відтворювальні), проблемно-пошукові, метод проектів.

Передбачено широке використання активних та інтерактивних *форм проведення заняття* (рольові ігри, проблемна ситуація, екскурсія, елементи тренінгу, фенологічні спостереження та ін.) Поряд з груповими, колективними формами роботи проводиться індивідуальна робота з гуртківцями, в тому числі при підготовці творчих робіт для конкурсів та виставок. Створюються умови для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до творчих здібностей, обдарованості.

Рекомендовано використовувати такі *технічні засоби навчання*: проектор з екраном, мультимедійна дошка, комп'ютер, телевізор, мікроскоп, фільмоскоп; наочні матеріали та обладнання: гербарій, таблиці, муляжі, роздавальний ілюстрований матеріал, природний матеріал, ножиці, клей, олівці, оздоблювальний матеріал, фарби, кольоровий папір, література тощо.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, опитування, участь у конкурсах, виставках, вікторинах, екологічних іграх, проєктах. Це забезпечує можливість виявити набуті знання, навички та вміння гуртківців.

У разі необхідності до програми можуть вноситися зміни щодо структури та змісту навчального матеріалу, розподілу навчального часу на вивчення окремих тем і питань, враховуючи рівень підготовки, вік, інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу.

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО - ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва розділу та теми	Кількість годин		
	Всього занять	теоретичні заняття	практичні заняття
Вступ	4	2	2
Розділ 1. Підготовка до роботи гуртка.	8	4	4
1.1. Збір і заготівля природного матеріалу.	4	2	2
1.2. Сортування природного матеріалу та його зберігання.	4	2	2
Розділ 2. Чарівний Карпатський край	40	14	26
2.1. Природа – наше багатство	4	2	2
2.2. Рослини в озелененні рідного міста	6	2	4
2.3. Ліс і його багатства	8	2	6
2.4. Гриби Карпатських лісів	6	2	4
2.5. Лікарські рослини нашої місцевості	6	2	4
2.6. Прибережні зони	4	2	2
2.7. Тварини Карпатського лісу	6	2	4
Розділ 3. Коренепластика – вид декоративного мистецтва	4	2	2
Розділ 4. Папір і його можливості.	46	14	32
4.1. Папір, його види та класифікація	6	2	4
4.2. Паперова аплікація	8	2	6
4.3. Мистецтво «орігамі»	12	4	8
4.4. Техніка пап'є-маше	8	2	6
4.5. Українські витинанки	12	4	8
Розділ 5. Квіти – джерело натхнення.	24	10	14
5.1. Квіти – краса і натхнення	12	6	6

5.2. Продовження життя квітів в букетах і композиціях	12	4	8
Розділ 6. Писанковий всесвіт.	14	4	10
Підсумок	4	-	4
В с ь о г о:	144	50	94

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення учнів з планом роботи гуртка та масовими еколого-натуралістичними заходами. Проведення тестування з метою вивчення індивідуальних особливостей та нахилів учнів. Ознайомлення з правилами поведінки в природі, правилами техніки безпеки під час роботи на заняттях гуртка.

Екскурсія в еколого-натуралістичний центр, живий куток.

Розділ 1. Підготовка до роботи гуртка (8 год.)

1.1. Збір і заготівля природного матеріалу (4 год.)

Теоретична частина. Дари природи, які використовуються у виготовленні композицій та оздобленні інтер'єру. Збір і заготівля природного матеріалу. Його класифікація.

Практична частина. Екскурсія в ліс з метою збору природного матеріалу.

1.2. Правила зберігання природного матеріалу, його класифікація (4 год.)

Теоретична частина. Збір, сушіння та зберігання природного матеріалу. Ознайомлення дітей з роботами із різноманітного природного матеріалу.

Практична частина. Укладання природного матеріалу для засушування. Сортування природного матеріалу та його зберігання.

Розділ 2. Чарівний Карпатський край (40 год.)

2.1. Природа – наше багатство (4 год.)

Теоретична частина. Охорона природи – обов'язок кожного українця. Складні та загадкові процеси в природі та їх наслідки.

Екскурсії в природу з метою ознайомлення з природними явищами.

2.2. Рослини в озелененні рідного міста (6 год.)

Теоретична частина. Найбільш поширені дерева та кущі Карпатського краю. Біологічні особливості декоративних дерев та кущів. Значення декоративних порід в озелененні міст і сіл.

Практична частина. Виготовлення аплікації з листя за зразком. Предметна картинка („Метелик”, „Квіти”).

Екскурсія в парк з метою ознайомлення з декоративними деревами і кущами.

2.3. Ліс і його багатства (8 год.)

Теоретична частина. Роль лісу в біосфері та житті людини. Охорона лісу. Орієнтування в лісі.

Практична частина. Орієнтування та пересування на природі. Збір листя, плодів та насіння типових порід дерев та кущів Карпатського лісу. Виготовлення гербарію лісових порід. Збір листя для гербарію та плодів дерев для робіт гуртківців. Виготовлення гербарію гілок деревних порід „Поширені дерева Карпатського краю.” Засушування листя для виготовлення аплікацій, панно. Аплікація із тирси та стружок. Виготовлення картин та їх розфарбовування.

Експерсії до лісу, парку, скверу.

2.4. Гриби Карпатських лісів (6 год.)

Теоретична частина. Їстівні та отруйні гриби. Їх роль у природі та житті людини.

Практична частина. Розпізнавання їстівних та отруйних грибів, збір шишок для творчих робіт. Виготовлення муляжів шапкових грибів.

Експерсія до лісу.

2.5. Лікарські рослини нашої місцевості (6 год.)

Теоретична частина. Лікарські рослини та їх значення в житті людини. Місце зростання лікарських рослин. Правила збору, сушіння та зберігання.

Практична частина. Збір лікарських рослин для гербарію. Виготовлення гербарію лікарських рослин. Правила засушування і укладання.

Експерсії в парк, сквер.

2.6. Прибережні зони (4 год.)

Теоретична частина. Прибережні зони та їх значення.

Практична частина. Збір матеріалу викиненого рікою для роботи.

Експерсія до ріки.

2.7. Тварини Карпатського лісу (6 год.)

Теоретична частина. Звірі, птахи, плазуни, земноводні, комахи. Осінні зміни в парку, лісі, саду. Підготовка тварин до зими. Зимуючі птахи та тварини Карпат.

Експерсія до лісу з метою ознайомлення з тваринним світом Карпат.

Розділ 3. Коренепластика – вид декоративно-прикладного мистецтва (4 год.)

Теоретична частина. Використання деревини в народних промислах.

Практична частина. Збір коренів, гілочок дерев, винесених рікою для робіт гуртківців. Виготовлення робіт з коренів та гілочок дерев.

Експерсія до річки.

Розділ 4. Папір і його можливості (46 год.)

4.1. Папір, його види та класифікація (6 год.)

Теоретична частина. Види паперу. Історія паперу. Матеріали та інструменти для роботи. Конструювання виробів з паперу, картону. Вироби-сувеніри з паперу та картону. Конструювання виробів із серпантину. Рухомі іграшки з картону.

*Практична частина.*Виготовлення сувеніру для мами „Твої ромашки”.Виготовлення паперових квітів.Виготовлення виробів із серпантину (ваза, склянка).

4.2. Паперова аплікація (8 год.)

Теоретична частина. Аплікація та вивчення пластичних можливостей паперу. Використання різних технік аплікації: різана, рвана, паперова мозаїка.

*Практична частина.*Аплікація з кружечків паперу (дерева, птахи).Виготовлення сувеніру з вітальної листівки „Чарівна осінь”.Виготовлення закладок до книг.

4.3. Мистецтво «орігамі» (12 год.)

*Теоретична частина.*Мистецтво „орігамі”. Історія, види та техніка орігамі. Модульне та просте орігамі. Мокре складання.Основні елементи техніки: лінії,згини, позначення.

*Практична частина.*Виготовлення паперових квітів у стилі орігамі.Виготовлення тварин: жаба, собака, риба та інші.Виготовлення робіт у техніці паперового конструювання, об'ємні квіти.

4.4. Техніка пап'є-маше (8год.)

Теоретична частина. Пап'є-маше.Історія, техніка і способи виконання.

*Практична частина.*Виготовлення декоративної тарілки у стилі пап'є-маше.

Виготовлення горщика у стилі пап'є-маше.Виготовлення вази з квітами (ваза у стилі пап'є-маше та паперові квіти у стилі орігамі).

4.5. Українські витинанки (12 год.)

*Теоретична частина.*Українська витинанка, як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Місце витинанки в оселях наших предків. Виготовлення витинанок на різні теми. Поняття симетрії контрасту, силуету, співвідношення фону і силуету. Двоколірні та багатоколірні витинанки

*Практична частина.*Виготовлення витинанок. Тематика та візерунки для витинанок. Виготовлення двоколірних та багатоколірних витинанок.

Розділ 5. Квіти – джерело натхнення (24 год)

5.1. Квіти – краса і натхнення (12 год.)

*Теоретична частина*Поняття про квітково-декоративні рослини. Різноманітність однорічних, дворічних та багаторічних рослин. Правила догляду за квітами відкритого ґрунту. Правила продовженняжиттяквітів у вазі.

*Практична частина.*Заготівля рослин для площинних композицій. Техніка виготовлення букету для вчителя.

Екскурсії на навчально-дослідну земельну ділянку та зелене господарство району.

5.2. Продовження життя квітів в букетах і композиціях (12 год.)

*Теоретична частина.*Букети та композиції в інтер'єрі. Техніка виготовлення аплікацій із засушених квітів. Квіти в легендах і переказах, традиційні українські квіти. Рослини-обереги.

*Практична частина.*Вибір форми та елементів виготовлення букетів та композицій.Складання букетів та квіткових композицій з квітів та іншого

рослинного матеріалу. Аплікація із засушених квітів за власним задумом. Підготовка та проведення свята квітів. Підготовка та проведення виставки дитячих робіт.

Розділ 6. Писанковий всесвіт (14 год.)

Теоретична частина. Звичаї українського народу. Українська писанка. Історія писанки та її символіка. Писанкарство – як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Регіональні особливості. Техніка виконання.

Практична частина. Видування, реставрація чистих, білих і свіжих курячих яєць для подальшої роботи. Техніка виконання з воском. Написання прямих горизонтальних ліній. Фарбування і робота над фоном (Виготовлення крашанки з рослинними елементами). Пробна робота у техніці «дряпанка». Розпис писанок методом аплікації. Робота над писанкою з круп.

Підсумок (4 год.)

Теоретична частина. Підсумки занять роботи гуртка. Перевірка знань і вмінь гуртківців, набутих протягом першого року навчання в гуртку. Проведення виставки робіт гуртківців. Завдання на літо.

Практична частина. Проведення виставки робіт гуртківців. Завдання на літо.

Основний рівень, другий рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва розділу	Кількість годин		
	Всього занять	теоретичні заняття	практичні заняття
Вступ	4	2	2
Розділ 1. Фантазії з природного матеріалу. Площинні і об'ємні	62	22	40
1.1. Насіння та плоди дерев і кущів у роботах вихованців	10	4	6
1.2. Сади окраса нашого краю	18	6	12
1.3. Лісові дари у творчості дітей	12	4	8
1.4. Сільськогосподарська культура Прикарпаття	22	8	14
Розділ 2. Солома у творчості дітей	22	8	14
Розділ 3. Художнє оформлення шкіри	18	8	10
Розділ 4. Паперове лозоплетіння	24	8	16
Розділ 5. Наші обереги	18	8	10
Розділ 6. Робота з бісером	18	4	14
Розділ 7. Мозаїка з шкарлупи яйця та іншого природного матеріалу	8	2	6

Розділ 8. Кімнатні рослини	10	4	6
Розділ 9. Вироби із соленого тіста	12	4	8
Розділ 10. Екодизайн	8	2	6
Розділ 11. Дари водойм в роботах дітей	10	2	8
Підсумкове заняття	2	-	2
В с ь о г о:	216	74	142

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення учнів з планом роботи гуртка та масовими еколого-натуралістичними заходами. Оформлення виставки робіт гуртківців, які виконані за літо. Ознайомлення з правилами поведінки в природі, правилами техніки безпеки під час роботи на заняттях гуртка.

Екскурсія в природу.

Розділ 1. Фантазії з природного матеріалу. Площинні та об'ємні (62 год.)

1.1. Насіння та плоди дерев і кущів у роботах вихованців (10 год.)

Теоретична частина. Кормові ресурси для тварин. Їжа птахів і звірів взимку (плоди, ягоди, коріння). Плоди дерев, їх значення. Способи поширення в природі. Правила зберігання.

Практична частина. Плоди поширених дерев узимку. Огляд робіт з природного матеріалу. Аплікація із крилаток ясена та клена.

Екскурсії до парку, лісу, музею.

1.2. Сади окраса нашого краю (18 год.)

Теоретична частина. Садівництво – смачно та корисно. Способи вегетативного розмноження: зеленими і здерев'янілими живцями, відсадками, верхівками, вусиками, кореневими паростками. Щеплення плодкових культур: покращене копулювання, в розщип, за кору, окулірування.

Практична частина. Розмноження рослин різними способами. Щеплення плодкових культур. Виготовлення колекції плоди дерев та насіння саду, парку. Виготовлення іграшок із плодів дерев за картами-схемами. Виготовлення іграшок за власним задумом. Виставка робіт гуртківців з плодів дерев.

1.3. Лісові дари у творчості дітей (12 год.)

Теоретична частина. Техніка виготовлення виробів із шишок, каштанів, жолудів, горіхів. Види хвойних дерев і різноманітність хвої. Використання хвої в роботах.

Практична частина. Виготовлення колекції плоди дерев лісу. Виготовлення іграшок із шишок за зразком. Виготовлення іграшок із каштанів за зразком. Виготовлення іграшок із жолудів за зразком. Виготовлення картин із насіння дерев.

1.4. Сільськогосподарські культури Прикарпаття (22 год.)

Теоретична частина. Ботанічна характеристика, біологічні особливості основних сільськогосподарських культур, вирощуваних у нашій місцевості. Ознайомлення із зерновими, зернобобовими, овочевими, плодово-ягідними, технічними культурами, їх насінням. Походження основних сільськогосподарських культур. Агротехніка сільськогосподарських культур. Поняття про сорт та гібрид. Значення правильного підбору сортів і гібридів сільськогосподарських культур. Поняття про сортозміну та сортооновлення. Сівозміни. Типи і види сівозмін. Чергування культур у сівозміні. Переваги вирощування рослин у сівозміні. Вивчення впливу попередників на врожайність сільськогосподарських культур.

Практична частина. Висівання насіння для проведення фенологічних спостережень. Вегетативне розмноження рослин. Складання схем чергування культур в сівозміні та ротаційних таблиць. Колективна робота з насіння зернових культур „Підводний світ”. Колективна робота з насіння „Чарівне озеро”.

Розділ 2. Солома у творчості дітей (22 год.)

Теоретична частина. Народні традиції в оздобленні житла, зокрема, на зимові свята (дідухи, різдвяні павуки). Види різдвяних дідухів, їх роль та значення. Ознайомлення дітей із соломкою – новим природним матеріалом, її особливості. Технологія обробки соломки. Сортування, розбір на колінця, розпарювання та прасування. Ознайомлення із роботами з соломки. Вибір сюжету, образу, розробка ескізу. Формування навиків роботи з соломкою. Особливості їх виготовлення на Прикарпатті.

Практична частина. Виготовлення різдвяного дідуха. Виготовлення різдвяного павука Прикарпаття. Виготовлення їжачків та ланцюжків з соломки. Розробка ескізу та наклеювання соломки. Виготовлення картинки з соломки «Два котики». Виготовлення картинки з соломки «Проліски в корзині». Виготовлення картинки з соломки за власним задумом.

Розділ 3. Художнє оформлення шкіри (18 год.)

Теоретична частина. Шкіра – невичерпні можливості для прояву творчості, фантазії. Аплікація із шкіри. Складання ескізу. Опрацювання деталей орнаменту.

Практична частина. Виготовлення трафаретів окремих деталей. Вирізання елементів деталей із шкіри. Наклеювання їх на основу. Оформлення готових виробів. Кулон – доповнення до сучасного одягу. Виготовлення закладки до книг. Виготовлення ремінця для годинника. Виготовлення кулону. Виготовлення брелоків для ключів. Робота над панно «Квіти».

Розділ 4. Паперове лозоплетіння (24 год.)

Теоретична частина. Паперове лозоплетіння - утилізація старих журналів, газет тощо. Лозоплетіння в житті людини. Історія розвитку лозоплетіння. Техніка лозоплетіння. Матеріали та інструменти. Художнє лозоплетіння, декоративне, вжиткового призначення.

*Практична частина.*Виготовлення заготовок для роботи. Виготовлення кошика з паперових трубочок.Виготовлення капелюха з паперових трубочок.Виготовлення декоративної прикраси інтер'єру кімнати. Виготовлення шкатулки для ручок. Виготовлення підносу. Виготовлення вази, горщика. Виготовлення підставки під вазони.

Розділ 5. Наші обереги (18 год.)

*Теоретична частина.*Історія української культури. Вірування слов'ян, їх духовний світ, зв'язок язичництва і християнства у народних звичаях і обрядах. Формування понять про символи і обереги. Що означає кожен з них. Ставлення українців до Сонця, Землі, Місяця, Води. Сімейні традиції, їх історія і вшановування. Мати, дім, сім'я – вічні символи українського народу.

*Практична частина.*Виготовлення родовідного дерева кожного гуртківця.Виготовлення різдвяного дідуха і його значення для українців.Виготовлення оберегу на основі ложки – символ достатку і багатого столу.Виготовлення оберегу на основі віника – символ чистоти української оселі.Виготовлення оберегу на основі сніпка – символ багатого і щедрого врожаю.

Розділ 6. Робота з бісером (18 год.)

*Теоретична частина.*Походження та застосування бісеру. Народні прикраси. Основи нанизування. Орнаментака і колорит прикрас. Інструменти та матеріали. Ланцюжки та намисто. Ажурні оздоби. Мозаїчні вироби (листки, квіти). Гердани.

Практична частина. Техніка виконання ланцюжка – звичайне нанизування. Техніка виконання ланцюжка – ажурне нанизування. Виготовлення мозаїчного виробу – квітки. Виготовлення мозаїчного виробу – листка. Поєднання деталей, скріплення виробу. Виготовлення рибки, метелика. Виготовлення гердану методом мозаїчного нанизування.

Розділ 7. Мозаїка з шкаралупи яйця та іншого природного матеріалу (8 год.)

*Теоретична частина.*Збір та обробка матеріалу для мозаїки. Вибір сюжету, підготовка основи. Створення ескізу майбутньої мозаїки.

Практична частина. Розробка ескізу та наклеювання шкарлупи.Виготовлення мозаїки з шкарлупи яйця «Чарівні троянди».Поєднання в роботі шкарлупи та листя дерев. Робота за власним задумом.

Розділ 8. Кімнатні рослини (10 год.)

*Теоретична частина.*Ознайомлення з кімнатними рослинами, які використовують для озеленення. Особливості вирощування кімнатних рослин. Значення правильного догляду за кімнатними рослинами. Розміщення рослин відносно світла. Суміш ґрунту та його приготування. Правила та норми поливу

кімнатних рослин, їх харчування. Період їх росту, спокою. Засівання та посадка кімнатних рослин, пересадка та перевалка. Шкідники кімнатних рослин.

Практична частина. Виготовлення роботи з природного матеріалу «Прекрасні фіалки». Догляд за кімнатними рослинами.

Експерсія до квіткового магазину або зеленого господарства.

Розділ 9. Вироби із соленого тіста (12 год.)

Теоретична частина. Тісто в народній творчості. Як приготувати солоне тісто. Техніка роботи з тістом. Інструменти. Сушіння готових виробів. Історія виникнення оберегів на основі соленого тіста, його значення в українській культурі.

Практична частина. Виготовлення оберегу «Місяць». Творча робота на тему «Фрукти в кошику». Сушіння та розфарбовування готових виробів. Виготовлення казкових персонажів. Виставка робіт.

Розділ 10. Екодизайн (8 год.)

Теоретична частина. Вирішення проблеми відходів. Використання відходів харчування в роботах дітей. Демонстрація вчительських робіт.

Практична частина. Виготовлення квітів з пластикових пляшок та коктейльних соломинок. Виготовлення підсвічника з комп'ютерних дисків. Виготовлення різдвяних атрибутів з коктейльних соломинок.

Розділ 11. Дари водойм у роботах дітей (10 год.)

Теоретична частина. Молюски та їх різноманітність. Риби. Види риб. Умови існування мешканців водойм. Черепашки молюсків та кістки риб у дитячій творчості.

Практична частина. Складання кросвордів, вікторин на тему «Мешканці водойм». Виготовлення виробів з черепашок за зразком (Черепаха, Зайчик). Виготовлення панно з кісток риби «Чарівні квіти». Виготовлення іграшок-сувенірів з морських камінців.

Підсумок (2 год.)

Теоретична частина Підсумки занять роботи гуртка. Перевірка знань і вмінь гуртківців, набутих протягом двох років навчання в гуртку.

Експерсія до лісу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці повинні знати:

- флору і фауну карпатського краю;
- взаємозв'язок людини і навколишнього середовища;
- про сезонні зміни в природі свого регіону;
- про роль рослин і тварин у природі;
- час і місце збору природного матеріалу;
- як підібрати і використати природний матеріал в творчих роботах;

- особливості традицій українського народу;
- різні техніки при роботі з природним матеріалом, бісером, шкірою тощо;
- про правила поведінки в природі та на практичних заняттях;
- про роль рослин у житті людини та її господарській діяльності.

Вихованці повинні вміти:

- робити ескізи майбутніх робіт;
- правильно складати букети і композиції;
- визначати найбільш поширені квітково-декоративні рослини відкритого ґрунту;
- збирати, сушити і зберігати природний матеріал;
- оформляти власні композиції;
- розпізнавати рослини і тварини своєї місцевості, які вивчалися (у природі, колекціях, гербаріях тощо);
- збирати природний матеріал та формувати колекції, гербарії, композиції, виготовляти роботи, іграшки тощо.

Вихованці мають уявлення про:

- необхідність охорони природи, збереження, примноження її багатств та проведення природоохоронних заходів;
- природу як середовище існування живих організмів;
- вплив сезонних змін на рослинний і тваринний світ;
- стан довкілля в регіоні.

Вихованці мають набути досвід:

- проведення дослідницької роботи;
- проведення природоохоронних заходів;
- участі у конкурсах.

Терміни (поняття), які повинні засвоїти гуртківці

Аплікація	Колекція
Аранжування	Композиція
Біорозмаїття	Контраст
Гербарії	Коренепластика
Групи тварин (за середовищем існування та способом живлення)	Крашанка
Дряпанка	Ланцюг живлення
Екологія	Легенди
Заповідник	Міфи
Заказник	Мозаїка
Зміни в неживій природі та її вплив на живу природу	Молюски
Зникаючі види	Нанизування
Ікебана	Насіння
	Оберіг
	Плоди
	Панно

Пап'є-маше
Писанка
Писачок
Природне середовище
Різак
Розвиток
Рослинність
Сезонні зміни в природі
Середовище існування
Силует
Символіка
Скульптура
Сокорух
Угруповання
Умови існування

Пристосування живих
організмів до середовища
існування, сезонних змін
Рідкісні види
Фактори живої природи
Фактори неживої природи
Фауна
Флора
Фенологія
Фенологічне дерево
Флористика
Форма
Червона книга України
Явища природи

ЛІТЕРАТУРА

1. Борейко В.Е., Грищенко В.Н. Спутник юного захисника природи / Серія "Охорона дикої природи"; Вып. 1. – К.: Еколого – культ. центр, 1996. – 176 с.
2. Борейко В.Є. Без верби і калини нема України: Нариси про народну екологію / Серія "Природоохоронна пропаганда"; Вип. 1. – К.: Еколого – культ. центр, 1995. – 102 с.
3. Веремійчик І.М. Творчість на кінчиках пальців: Навчально-методичний посібник / І.М. Веремійчик. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2004. – 108 с.
4. Вихрущ В. О. Природознавство в цифрах і фактах / В.О. Вихрущ. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1998. – 96 с.
5. Волошин О.М. Цікаві завдання з природознавства 3(2) клас / О.М. Волошин. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 152 с.
6. Гусакова М.А. Апликація / М.А. Гусакова. – М.: Просвещение, 1977.
7. Дванадцять місяців: Народний календар / Авт.- упор. Ю.С. Коваленко. – К.: Україна, 1993. – 254 с.
8. Жукова А. Природа і фантазія / А. Жукова. – М., 1971 р.
9. Розкажіть онуку : журнал-газета / видавець. – 2001-2002-2003 р.
10. Заверуха Б. Квіти дванадцяти місяців / Б. Заверуха. – К.: Урожай, 1987. – 176 с.
11. Заповідники і національні природні парки України / Мінекобезпеки України. – К.: Вища школа, 1999. – 232 с. – Укр., англ.
12. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж. Довкілля / В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз. – К.: Торгово – видавниче бюро ВНУ, 1996. – 240 с., іл.
13. Клевецька М.М. Квіткове аранжування / М.М.Клевецька. – К., 1999 р.
14. Коппалова Н.М. Гурткова робота з аплікації та оригамі / Н.М. Коппалова. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 80 с.
15. Листопад О.Г., Борейко В.Е. Нетрадиционные методы в экологическом воспитании и образовании // Серія "Природоохоронна пропаганда". – 1996. – Вып.4.
16. Морозюк С.С., Протопопова В.В. Трав'янисті рослини / С.С. Морозюк. – К., 1986. – 160 с.
17. Пилип'юк В. Живиця / В. Пилип'юк. – К.: Мистецтво, 1989 р.
18. Природа Карпатського національного парку. – К.: Наукова думка, 1993 р.
19. Розвиток творчої особистості в умовах екологічної кризи: Науково – програмно-методичний посібник / За наук. ред.. О. В. Киричука і В.В.Рибалки. – К., 1993.
20. Сапіга В.К. Українські народні свята та звичаї / В.К. Сапіга. – К., 1993 р.
21. Скуратівський В. Місяцелік / В. Скуратівський. – К.: Мистецтво, 1993 р.
22. Труфанов Г. Цікава орнітологія / Г. Труфанов. – К.: Веселка, 1983 р.
23. Червона книга України. Рослинний світ/ Редкол.: Ю.Р.Шеляг-Сосонко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1996. – 608с., іл.
24. Червона книга України. Тваринний світ / Редкол.: М.М.Щербак (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1996. – 608с., іл.

25. Яришева Н. Ф. Основи природознавства. Природа України: Навч. Посібник / Н.Ф. Яришева. – К.: Вища шк., 1995. – 335 с.